

Dobeles novads

Naudītes pagasts

Publicēts: 09.10.2022.

Penkules un Naudītes pagasta pārvalde

 +371 63745382

Naudītes klientu apkalpošanas punkts

 +371 63729067

Vispārīga informācija	
Platība	89,80 km ²
Iedzīvotāju skaits	738 (pēc PMLP datiem uz 01.01.2021.)
Lielākās apdzīvotās vietas	Naudīte, Apgulde, Līdumi

Naudītes pagasts atrodas Dobeles novada centrālajā daļā ar plašiem mežu masīviem un Austrumkursas augstienes veidotiem pauguriem.

Pagasta teritoriju šķērso Sesavas un Jugliņas upe. Aizdambējot Sesavas upi, Naudītes ciematā izveidota mākslīgā ūdenskrātuve (22 ha). Pagasta teritorijā atrodas Apguldes ezers. Tā platība ir 39,3 ha.

Naudītes pagasta kopējā platība ir 89,7 km², tai skaitā lauksaimniecībā izmantojamā zeme - 43,6 km² (arāmzeme 39,7 km²); meži - 35,5 km²; ūdeņi - 1,4 km²; purvi - 1,2 km²; citas zemes - 12,3 km².

Iedzīvotāju nacionālais sastāvs: latvieši - 82 %; cittautieši - 18 % (baltkrievi - 6 %, krievi - 4 %, ukraiņi - 3 %, poļi - 1 %, lietuvieši - 2 %, citi - 2%).

Vidējais iedzīvotāju blīvums - 8.72 cilvēki/km².

Ekonomiskais blīvums - 17.96 cilvēki/km².

Pagastā ir sekojoši ciemi: Naudīte (321 iedzīvotājs) un Apgulde (156).

Vēsture

Naudītes pagasta meži, pakalni, saimniecības un vecākās paaudzes cilvēku prāts glabā daudz teiksmainu senatnes stāstu. To ir atzinuši vēsturnieki un arheologi, kas vairāk kārt sekmīgi veikuši izrakumus Naudītes pagastā. Jānoganu un Vecpokaiņu robežās atrasti agrā dzelzs laikmeta kapi ar vēsturiskām senlietām, Liķu māju robežās uzieti akmens laikmeta priekšmeti, Sinkās atrasti 5 uzkalniņi un agrā dzelzs laikmeta ieroči.

Svarīga vēsturiska vieta kādreizējā Naudītes pagasta teritorijā ir Spārnu pilskalns pie Spārnu ezera (pašreizējā administratīvi teritoriālajā iedalījumā - Īles pagastā). Par šo pilskalnu rakstījis Dr. A.Bīlenšteins un E.Brastiņš. Pastāv viedoklis, ka Spārnu pilskalns ir hronikā minētā Raktes pils vieta - 13. gadsimta Spārnenes zemes galvenais centrs. Augsti un krāšņi Naudītes pagastā ir bijuši Grābenu, Viļu un Poču kalni.

Bez 15 ha lielā Spārnu ezera var vēl minēt Melnezaru. Pagastu šķērsojušas Sesavas, Gardenes un Auces upes (patlaban pagasta teritorijā no iepriekšminētajām ir tikai Sesavas upe).

A.Bīlenšteins savos rakstos jau 1869. gadā pirmoreiz pieminējis mūsdienās slavenās Naudītes pagasta Pokaiņu meža akmeņu kaudzes. A.Bīlenšteins kopā ar prāvestu Augustu fon Rozenu vācis materiālus par Zemgales un Kurzemes pilskalniem. Darba gaitā tikuši apsekoti Spārnu un Oganu pilskalni, visa teritorija starp Oganu māju kopu, Sesavas upi, Dobeles - Īles ceļu un Pokaiņu krogu. A.Bīlenšteins ir iepazīnis arī ar Bērzukalnu, Naudaskalnu, sevišķu uzmanību mežā pievēršot Grābenu kalniem, kur likloču gravās pamanījis ūdeņu apskalotus akmeņus, kas atgādina bruģi. Pokaiņos veiktie arheoloģiskie izrakumi ir apstiprinājuši, ka augsnes slānis šeit veidojies mūsu ēras 1. un 2. gadu tūkstošā. Kādreiz te bijuši seno zemgaļu tīrumi, bet mūsdienām tuvākajos gadsimtos ar zemkopību saistīta darbība šeit nav notikusi - izveidojies mežs.

Vissenākie pagaidām zināmie Latvijas lauku apdzīvoto vietu, mežu, nocietinātu piļu, pilsētu, zemnieka sētu u.c. skicējumi pieder diezgan plaši pazīstamam Šveices 17. gs. māksliniekam Johannam Rūdfam Šturnam. J.R.Šturns vācu ķeizara Leopolda I delegācijas sastāvā 1661. gada pavasarī no Vīnes caur Morāviju, Rietumpoliju, Austrumprūsiju, Kuršu kāpām, Rietumlietuvu, Latviju, Pleskavu un Tveru, kariatē brauca uz Maskavu. Mākslinieks brauciena laikā zīmēja ilgākas apstāšanās vietās redzēto. Latvijas caur brauciena laikā radās 37 akvareļu skices. Lai gan skices ir nepilnvērtīgas, tās ir ticams avots Latvijas lauku kultūrainavas pētīšanai. J.R.Šturns ceļa posmā no Lielaucē uz Dobeli ir uzskicējis Naudītes pagasta zemnieka sētas "Pokaiņi" un "Zeltiņi", pēc kurām var spriest par apzinātu apstādījumu veidošanas tendenci Latvijā, kā arī par to, ka jau 17. gs. vidū bija izstrādāti noturīgi principi saimnieciskās un citas darbības laukumu veidošanai, ierobežojot šo platību ar ēkām, žogiem, vārtiem, ceļiem, ūdenstilpnēm u.c. "Pokaiņos" un "Zeltiņos" skaidri saskatāms divu pagalmu princips, kad apbūves laukums tika dalīts darbu jeb netirajā daļā (pagalmā), kas parasti atradās starp dzīvojamo māju un lopu mītnēm, un izrādīšanās jeb tirajā daļā (pagalmā), kas atradās starp dzīvojamo māju un saimniecības vērtību glabātuvī - klēti.

Naudītē bijušas vairākas muižas, piemēram, Naudišu muiža jeb Naudīte, Pētervalde jeb Stenģeļa muiža, kā arī Jaun-Sesava. Vēsturiski kādai gravai bijis apzīmējums "mēra vārti". Iespējams, ka šis nosaukums vēsturiski radies 18. gs. sākumā - lielā mēra laikā, kad smagi cieta Dobeles novads, sevišķi skarot bērņus un vecāka gadagājuma ļaudis. Naudītes pagasts apvienojis 4 daļas: Naudītes pagastu (naudīšniekus), Mežkunga pagastu jeb Pētervaldi (pētervaldniekus), Jaunsesavas pagastu (sesavniekus) un Pilskunga pagastu (tiļeniekus).

1. pasaules kara laikā tika izpostīts pagasta arhīvs un iznīcināti visi arhīva dokumenti, tāpēc ir ļoti grūti izsekot pagasta

vēsturei. Kara laikā 1915. gada jūlijā daudzi naudišnieki devās bēgļu gaitās uz Vidzemi, Kurzemi, Krieviju, citi iesaistījās kara darbībā.

1918. gada beigās un 1919. gada sākumā Naudītē noritēja sīvas cīņas par padomju varu. 1918. gada 26. decembrī Jaunesavas pagastā tika likti pamati padomju varai - ievēlēja padome saskaņā ar Latvijas strādnieku, bezzemnieku un strēlnieku pagaidu valdības 17. decembra manifestu par padomju varas atjaunošanu Latvijā. Bet jau 1919. gada 22. jūnijā Pētervaldes muižā pagasta bezzemnieku sapulcē tika ievēlēja Naudītes pagasta pašvaldība saskaņā ar Latvijas Pagaidu valdes rīkojumu par pašvaldību atjaunošanu pagastos. Pagastā bija 131 balsstiesīgs bezzemnieks, vēlēšanās piedalījās 34 %. Tika ievēlēts pagasta vecākais, 2 palīgi, 8 vietnieki un 1 tiesnesis. 1921. gada 15. augustā pagastā notika pirmās skolotāju vēlēšanas. 1922. gadā tika ievēlēja Zemes ierīcības komiteja 5 cilvēku sastāvā. 1923. gadā darbojas Aizsargu izrikojuma komisija, Naudītes - Sesavas Izglītības biedrība "Imanta" un Latviešu zemnieku savienības nodaļa. Pagastā ir nespējnieku nams. Par kārtību pagastā rūpējas policisti, kārtībnieki un zemessargi. Sestdienās un svētdienās pagastā darbojas bibliotēka. Pagastā ir sava krājaizdevumu sabiedrība, uguns apdrošināšanas biedrība, auto klubs. Pagastā tiek veikta ceļu revīzija, kā arī lauksaimniecības skaitīšana. 1925. gadā Naudītes pagastā ir 1686 iedzīvotāji, no tiem 932 sievietes (55 %) un 763 vīrieši (45 %). No 1925. līdz 1928. gadam pagastā reģistrēti 86 ārzemnieki (vācieši, lietuvieši, poļi, krievi u.c.). 1935. gadā pagasta platība ir 84 km², iedzīvotāju skaits - 1550, no tiem vīrieši - 733 (47 %), sievietes - 817 (53 %).

70 % no zemes kopplatības sastāda aramzeme. 1937. gadā lielāko daļu no visiem sējumiem sastāda tīruma zālāji, ziemāji, mieži, auzas, mists.

1936./1937. gadā sociālajai apgādei tiek atvēlēta piektā daļa no pagasta budžeta. Jaunesavas baznīcā darbojās Dobeles evaņģēliski luteriskās baznīcas filiāle. Baznīcu uzcēla 1906. gadā par cilvēku saziņotajiem līdzekļiem. Aktīvi tā darbojās līdz 20. gs. 50. gadu beigām, kad draudze tika izklīdināta. 1974. gada 30. maijā ar ciema padomes atļauju baznīca kopā ar baznīcas vērtībām tika uzspridzināta.

Naudītes pagastā darbojušās vairākas skolas. Naudītes pamatskola dibināta 1882. gadā, tā atradās Dobeles - Īles ceļa malā. 20. gs. 30. gados skolā darbojies 345. Naudītes mazpulks. Skola tika sagrauta Lielā Tēvijas kara laikā, kad Naudītē risinājās smagas kaujas. Skola darbību atsāka 1945. gadā Pētervaldē. 3 km no Penkules robežas atradās Jaunesavas pamatskola, celta cara laikos. Skolu likvidēja 20. gs. 60. gadu beigās. 1974. gadā slēdza arī skolu Pētervaldē. Līdz 1991. gadam bērni ar autobusiem tika vesti uz Bēnes vidusskolu. Pateicoties novadniekam LKP CK 1. sekretāram Jānim Vagrim, 1991.gadā durvis vēra jaunā Naudītes pamatskola, kas celta 162 skolēniem.

Lielu postu pagastam nodarīja 1941. un 1949. gada deportācijas, kā arī kolektivizācija, kad pagasta teritorijā izveidoja kopsaimniecības. 1967. gadā Naudītes ciema platība bija 113,1 km², iedzīvotāju skaits - 901. Meži aizņem 1/3 kopplatības. Zemes izmantotāji - p/s "Naudīte" (4976 ha) un p/s "Bēne" (1200 ha). Pagasta robežas padomju laikā vairāk kārt grozītas. Daļa sākotnējās Naudītes pagasta teritorijas atdota Īlei, Anneniekiem un Auriem. 1984. gadā Naudītei no Auru pagasta pievienota Apgulde.

Naudītes pagastā dzimuši un dzīvojuši: rakstnieks Kārlis Fimbers; dzejnieks, psiholoģijas un socioloģijas profesors Unionas koledža Nūdžersijā Gunars Saliņš; rakstnieks, fotomākslinieks Gunārs Birkmanis; gleznotājs, grafiķis Ernests Hermanis Gētgens; revolucionārs Jānis Lenčmanis; komunisti Jānis Vagris, keramiķis Egons Šmēdiņš.